Zbirka odločb sodne prakse

SODBA SODIŠČA (veliki senat)

z dne 18. oktobra 2016*

„Predhodno odločanje — Pravosodno sodelovanje v civilnih zadevah — Pravo, ki se uporablja za pogodbo o zaposlitvi — Uredba (ES) št. 593/2008 — Člen 28 — Področje uporabe ratione temporis — Člen 9 — Pojem ‚prevladujoče obvezne določbe' — Uporaba prevladujočih obveznih določb držav članic, ki niso država članica sodišča, pred katerim poteka postopek — Zakonodaja države članice, ki določa znižanje prejemkov v javnem sektorju zaradi proračunske krize — Dolžnost lojalnega sodelovanja"

V zadevi C-135/15,

zaradi predloga za sprejetje predhodne odločbe na podlagi člena 267 PDEU, ki ga je vložilo Bundesarbeitsgericht (zvezno delovno sodišče, Nemčija) z odločbo z dne 25. februarja 2015, ki je prispela na Sodišče 20. marca 2015, v postopku

Republik Griechenland

proti

Grigoriosu Nikiforidisu,

SODIŠČE (veliki senat),

v sestavi K. Lenaerts, predsednik, A. Tizzano, podpredsednik, M. Ilešič, L. Bay Larsen, T. von Danwitz, predsedniki senatov, A. Borg Barthet, A. Arabadjiev, E. Jarašiūnas, C. G. Fernlund, C. Vajda, S. Rodin, F. Biltgen in C. Lycourgos (poročevalec), sodniki,

generalni pravobranilec: M. Szpunar,

sodni tajnik: K. Malacek, administrator,

na podlagi pisnega postopka in obravnave z dne 1. februarja 2016,

ob upoštevanju stališč, ki so jih predložili:

— za G. Nikiforidisa G. Zeug, odvetnik,

— za nemško vlado T. Henze, J. Kemper in J. Mentgen, agenti,

— za grško vlado S. Charitaki in A. Magrippi, agentki,

— za vlado Združenega kraljestva J. Kraehling, agentka, in M. Gray, barrister,

* Jezik postopka: nemščina.

— za Evropsko komisijo M. Wilderspin, agent,

po predstavitvi sklepnih predlogov generalnega pravobranilca na obravnavi 20. aprila 2016

izreka naslednjo

Sodbo

1 Predlog za sprejetje predhodne odločbe se nanaša na razlago člena 4(3) PEU ter člena 9(3) in člena 28 Uredbe (ES) št. 593/2008 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 17. junija 2008 o pravu, ki se uporablja za pogodbena obligacijska razmerja (Rim I) (UL 2008, L 177, str. 6, in popravek v UL 2009, L 309, str. 87, v nadaljevanju: Uredba Rim I), ki je med državami članicami in pod pogoji, določenimi v njenem členu 24, nadomestila Konvencijo o uporabi prava v pogodbenih obligacijskih razmerjih, na voljo za podpis 19. junija 1980 v Rimu (UL 2005, C 169, str. 10, v nadaljevanju: Rimska konvencija).

2 Ta predlog je bil vložen v okviru spora med Republik Griechenland (Helenska republika) in Grigoriosom Nikiforidisom, grškim državljanom, zaposlenim kot učitelj v grški osnovni šoli v Nürnbergu (Nemčija), in sicer med drugim zaradi znižanja njegove bruto plače, do katerega je prišlo po tem, ko je Helenska republika sprejela dva zakona z namenom zmanjšanja svojega javnofinančnega primanjkljaja.

Pravni okvir

Pravo Unije

Uredba Rim I

3 V uvodnih izjavah 6, 7, 16 in 37 Uredbe Rim I je navedeno:

„(6) Pravilno delovanje notranjega trga zaradi večje predvidljivosti izida pravde, gotovosti o tem, katero pravo se uporablja, ter prostega pretoka sodnih odločb zahteva, da kolizijska pravila držav članic določajo uporabo istega nacionalnega prava ne glede na državo sodišča, kjer je vložena tožba.

(7) Vsebinsko področje uporabe in določbe te uredbe morajo biti skladne z Uredbo Sveta (ES) št. 44/2001 z dne 22. decembra 2000 o pristojnosti in priznavanju ter izvrševanju sodnih odločb v civilnih in gospodarskih zadevah [(UL, posebna izdaja v slovenščini, poglavje 19, zvezek 4, str. 42)] (‚Bruselj I‘) in Uredbo (ES) št. 864/2007 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 11. julija 2007 o pravu, ki se uporablja za nepogodbene obveznosti [(UL 2007, L 199, str. 40) (Rim II)].

[…]

(16) Da bi kolizijska pravila prispevala k doseganju splošnega cilja te uredbe – k pravni varnosti v evropskem pravosodnem prostoru – bi morala biti zelo predvidljiva. Vendar bi morala imeti sodišča kljub temu določeno stopnjo diskrecije pri določanju prava, ki je najtesneje povezano s primerom.

[…]

(37) Upoštevanje javnega interesa upravičuje, da se sodiščem držav članic v izjemnih okoliščinah da možnost uporabiti izjeme na podlagi javnega reda in prevladujočih obveznih določb. Koncept ‚prevladujoče obvezne določbe' bi bilo treba razlikovati od izraza ‚določbe, od katerih ni dovoljeno odstopanje z dogovorom,' ter ga razlagati bolj restriktivno."

4 Člen 3 Uredbe Rim I določa:

„1. Pogodbo ureja pravo, ki ga izbereta pogodbeni stranki. Izbira mora biti izrecno izražena ali mora jasno izhajati iz pogodbenih določil ali okoliščin primera. Pogodbeni stranki se lahko dogovorita, da se izbrano pravo uporablja za pogodbo v celoti ali le za njen del.

2. Pogodbeni stranki se lahko kadar koli dogovorita, da se za pogodbo uporablja drugo pravo, kot se je prej uporabljalo na podlagi prejšnje izbire v skladu s tem členom ali na podlagi drugih določb te uredbe. Če se pogodbeni stranki po sklenitvi pogodbe dogovorita za spremembo prava, ki naj se uporablja za pogodbo, to ne posega v formalno veljavnost pogodbe v smislu člena 11 ali v pravice tretjih oseb.

3. Kadar so vsi elementi, pomembni za zadevo, v trenutku izbire prava v državi, katere prava pogodbeni stranki nista izbrali, izbira pogodbenih strank ne posega v uporabo določb prava te države, od katerih ni dovoljeno odstopanje z dogovorom.

4. Kadar so vsi elementi, pomembni za zadevo, v trenutku izbire prava v eni ali več državah članicah, izbira prava tretje države s strani pogodbenih strank ne posega v uporabo določb prava Skupnosti, od katerih ni dovoljeno odstopanje z dogovorom, po potrebi kakor so te določbe prava Skupnosti izvedene v državi članici sodišča, pred katerim poteka postopek.

5. Obstoj in veljavnost dogovora pogodbenih strank o izbiri prava se presoja v skladu z določbami členov 10, 11 in 13."

5 Člen 8 Uredbe Rim I, naslovljen „Individualne pogodbe o zaposlitvi", določa:

„1. Za individualne pogodbe o zaposlitvi se uporablja pravo, ki ga v skladu s členom 3 izbereta pogodbeni stranki. Vendar pa taka izbira prava delavca ne sme prikrajšati za zaščito, ki mu jo zagotavljajo določbe, od katerih ni dovoljeno odstopati z dogovorom, po pravu, ki bi se uporabljalo v skladu z odstavki 2, 3 in 4 tega člena, če pogodbeni stranki ne bi bili izbrali drugega prava.

2. Če pogodbeni stranki nista izbrali prava, ki naj se uporablja za individualno pogodbo o zaposlitvi, se za pogodbo uporablja pravo države, v kateri oziroma iz katere delavec v izpolnjevanju pogodbe običajno opravlja svoje delo. Če delavec začasno opravlja delo v drugi državi, se ne šteje, da se je država, v kateri običajno opravlja delo, spremenila.

3. Če prava, ki naj se uporablja, ni mogoče določiti v skladu z odstavkom 2, se za pogodbo uporablja pravo države, v kateri se nahaja poslovna enota, ki je delavca zaposlila.

4. Kadar iz vseh okoliščin izhaja, da je pogodba v tesnejši zvezi z drugo državo kot z državo iz odstavka 2 ali 3, se uporablja pravo te druge države."

6 Člen 9 Uredbe Rim I, naslovljen „Prevladujoče obvezne določbe", določa:

„1. Prevladujoče obvezne določbe so določbe, katerih upoštevanje je po mnenju države bistvenega pomena za zaščito njenih javnih interesov, kot je na primer njena politična, socialna ali gospodarska ureditev, in sicer do take mere, da se te določbe uporabljajo za vse primere, ki sodijo na njihovo področje uporabe, ne glede na to, katero pravo se sicer uporablja za pogodbo na podlagi te uredbe.

2. Nobena določba te uredbe ne omejuje uporabe prevladujočih obveznih določb prava države sodišča, pred katerim poteka postopek.

3. Prevladujočim obveznim določbam prava države, v kateri morajo biti ali so bile izpolnjene obveznosti, ki izhajajo iz pogodbe, se lahko prizna učinek, kolikor te prevladujoče obvezne določbe izpolnitev pogodbe opredeljujejo kot nezakonito. Pri odločitvi o učinkovanju teh določb se upošteva njihova narava in namen ter posledice njihove uporabe oziroma neuporabe.“

7 Člen 10 te uredbe, naslovljen „Soglasje volj in materialna veljavnost“, določa:

„1. Obstoj in veljavnost pogodbe ali obstoj in veljavnost pogodbenih določil se presoja po pravu, ki bi se uporabljalo po tej uredbi, če bi bila pogodba ali pogodbena določila veljavna.

2. Vseeno se lahko pogodbena stranka, kadar zatrjuje, da ni soglašala, sklicuje na pravo države, v kateri ima običajno prebivališče, če je iz okoliščin mogoče sklepati, da učinka njenega ravnanja ni primerno presojati po pravu iz odstavka 1.“

8 Člen 28 te uredbe, naslovljen „Časovna uporaba“, določa:

„Ta uredba se uporablja za pogodbe, sklenjene po 17. decembru 2009.“

Sklep 2010/320/EU

9 Svet je 10. maja 2010 sprejel Sklep 2010/320/EU, naslovljen na Helensko republiko za okrepitev in poglobitev fiskalnega nadzora ter poziv Grčiji, naj sprejme ukrepe za zmanjšanje primanjkljaja, ki so potrebni za odpravo čezmernega primanjkljaja (UL 2010, L 145, str. 62011, in popravek v UL 2009, L 209, str. 63).

10 Člen 2 Sklepa 2010/320 je med drugim tej državi članici naložil, da v letih 2010 in 2011 sprejme reformo zakonodaje o plačah v javnem sektorju, zlasti uvedbo enotnih načel in rokov za izdelavo racionalizirane enotne plačne lestvice javnega sektorja, z nadomestili, ki ustrezajo produktivnosti in nalogam.

11 Sklep 2010/320 je bil razveljavljen s Sklepom Sveta 2011/734/EU z dne 12. julija 2011, naslovljenim na Grčijo za okrepitev in poglobitev fiskalnega nadzora ter poziv Grčiji, da sprejme ukrepe za zmanjšanje primanjkljaja, ki so potrebni za odpravo čezmernega primanjkljaja (prenovitev) (UL 2011, L 296, str. 38).

Rimska konvencija

12 Člen 7 Rimske konvencije, naslovljen „Prisilne določbe“, določa:

„1. Kadar se po tej konvenciji uporablja pravo določene države, je možno uporabiti prisilne določbe prava druge države, s katero je dejansko stanje tesno povezano, če in kolikor se morajo po pravu te druge države take določbe uporabljati ne glede na to, katero pravo se sicer uporablja za pogodbo. Pri odločitvi o uporabi teh prisilnih določb se upošteva njihovo naravo in namen ter posledice njihove uporabe oziroma neuporabe.

2. Nobena določba te konvencije ne omejuje uporabe prisilnih določb prava države sodišča, pred katerim poteka postopek, ne glede na pravo, ki se sicer uporablja za pogodbo.“

13 Člen 17 navedene konvencije določa:

„Ta konvencija se v pogodbenici uporablja za pogodbe, sklenjene po datumu začetka veljavnosti te konvencije v tej državi.“

Nacionalno pravo

Nemško pravo

14 Iz predložitvene odločbe izhaja, da so bila do začetka veljave Uredbe Rim I pravila nemškega mednarodnega zasebnega prava s področja pogodbenih razmerij zajeta v členu 27 in naslednjih Einführungsgesetz zum Bürgerlichen Gesetzbuch (uvodni zakon k civilnemu zakoniku, v nadaljevanju: EGBGB). Po mnenju predložitvenega sodišča člen 34 EGBGB v bistvu ni izključeval možnosti, da se tuje prevladujoče obvezne določbe upoštevajo vsaj kot dejanske okoliščine v okviru materialnopravnih norm, „ki jih je treba podrobneje določiti“.

Grško pravo

15 Helenska republika je med krizo, povezano s financiranjem grškega javnega dolga, sprejela zakon št. 3833/2010 o nujnih ukrepih za reševanje krize državnih financ (FEK A’ 40/15.03.2010, v nadaljevanju: zakon št. 3833/2010). Člen 1 tega zakona, ki je začel veljati 1. januarja 2010, določa 12-odstotno znižanje vseh dodatkov, nadomestil in plač za funkcionarje ali zaposlene v javni upravi. To znižanje se uporabi tudi za osebe, ki imajo sklenjeno zasebnopravno delovno razmerje z javno upravo, ter ima prednost pred vsemi določbami kolektivne pogodbe, arbitražne razsodbe ali individualne pogodbe o zaposlitvi.

16 Helenska republika je poleg tega sprejela zakon št. 3845/2010, naslovljen „Ukrepi za uporabo podpornega mehanizma za grško gospodarstvo od držav članic evrskega območja in Mednarodnega denarnega sklada“ (FEK A’ 65/6.05.2010, v nadaljevanju: zakon št. 3845/2010). Člen 3 tega zakona, ki je začel veljati 1. junija 2010, v bistvu določa novo 3-odstotno znižanje prejemkov zaposlenih, naštetih v členu 1 zakona št. 3833/2010.

Spor o glavni stvari in vprašanja za predhodno odločanje

17 G. Nikiforidis je bil od leta 1996 zaposlen kot učitelj na osnovni šoli v Nürnbergu, ki jo je upravljala Helenska republika. Helenska republika je v obdobju od oktobra 2010 do decembra 2012 – ker je grški zakonodajalec sprejel zakona št. 3833/2010 in št. 3845/2010 – za skupno 20.262,32 EUR znižala bruto plačo G. Nikiforidisa, ki se je prej izračunala ob upoštevanju nemške zakonodaje o kolektivnih pogodbah. Namen teh zakonov je bila izpolnitev dogovorov, ki jih je Helenska republika sklenila z Evropsko komisijo, Evropsko centralno banko in Mednarodnim denarnim skladom (OZN), in Sklepa 2010/320.

18 G. Nikiforidis je v Nemčiji vložil tožbo in zahteval dodatek za prejemke v obdobju od oktobra 2010 do decembra 2012 ter plačilne liste.

19 Bundesarbeitsgericht (zvezno delovno sodišče, Nemčija) je zavrnilo ugovor nedopustnosti, ki ga je podala Helenska republika in ki je temeljil na njeni imuniteti, ker je delovno razmerje iz postopka v glavni stvari izhajalo iz zasebnega prava. Poleg tega je poudarilo, da zakona št. 3833/2010 in 3845/2010 znižujeta plače vseh zaposlenih v javnih službah Helenske republike, ne

glede na to, ali ti zaposleni svoje naloge opravljajo na grškem ozemlju ali v tujini. Menilo je, da upoštevne določbe teh zakonov ustrezajo opredelitvi prevladujočih obveznih določb v smislu mednarodnega zasebnega prava.

20 Po mnenju Bundesarbeitsgericht (zvezno delovno sodišče) je za rešitev spora o glavni stvari odločilno, ali se zakona št. 3833/2010 in št. 3845/2010 lahko neposredno ali posredno uporabita za delovno razmerje, ki se izvaja v Nemčiji in za katero velja nemško pravo, ki ne dopušča, da se brez pogodbe o spremembi ali brez *Änderungsvertrag* (odpoved s ponudbo nove pogodbe) znižajo prejemki, kot je to storila Helenska republika. V tem okviru je navedeno sodišče poudarilo, da če se v postopku v glavni stvari Uredba Rim I ne bi uporabila, bi to sodišče na podlagi člena 34 EGBGB lahko upoštevalo prevladujoče obvezne določbe druge države.

21 Ker je trenutek sklenitve pogodbe o zaposlitvi v smislu člena 28 te uredbe lahko predmet različnih razlag – zlasti v primeru dolgoročnih delovnih razmerij – navedeno sodišče meni, da je treba ugotoviti, ali ta določba zajema le začetno sklenitev pogodbe ali pa lahko zajema tudi nekatere spremembe delovnega razmerja, kakršna je pogodbena sprememba bruto plače ali delovne obveznosti, pa tudi nadaljevanje izpolnjevanja delovnih obveznosti po kršitvi pogodbe ali drugi prekinitvi izpolnjevanja pogodbe. V zvezi s tem Bundesarbeitsgericht (zvezno delovno sodišče) poudarja, da je bila v obravnavanem primeru zadnja pisna sprememba pogodbe o zaposlitvi dogovorjena leta 2008.

22 Poleg tega se to sodišče sprašuje, ali je treba člen 9(3) Uredbe Rim I razlagati strogo, tako da se lahko sklicuje samo na prevladujoče obvezne določbe države sodišča, pred katerim poteka postopek, oziroma države izpolnitve pogodbe ali pa je mogoče posredno upoštevati prevladujoče obvezne določbe druge države članice.

23 Nazadnje, Bundesarbeitsgericht (zvezno delovno sodišče) se sprašuje – če bi se uporabljale prejšnje določbe nemškega mednarodnega zasebnega prava ali če bi bilo treba uporabiti člen 9(3) navedene uredbe, in to neodvisno od tega, ali zadnjenavedena določba nasprotuje ali ne upoštevanju prevladujočih obveznih določb države članice, ki ni ne država sodišča, pred katerim poteka postopek, niti država izpolnitve pogodbe – o posledicah izpolnitve dolžnosti lojalnega sodelovanja iz člena 4(3) PEU na rešitev spora o glavni stvari. Po mnenju tega sodišča bi iz te zahteve lahko izhajala obveznost podpreti Helensko republiko pri izpolnitvi dogovorov, ki jih je sklenila s Komisijo, Mednarodnim denarnim skladom (OZN) in Evropsko centralno banko, in Sklepa 2010/320, in sicer ob upoštevanju zakonov št. 3833/2010 in 3845/2010 v okviru postopka v glavni stvari.

24 V teh okoliščinah je Bundesarbeitsgericht (zvezno delovno sodišče) prekinilo odločanje in Sodišču v predhodno odločanje predložilo ta vprašanja:

„1. Ali se Uredba Rim I v skladu s členom 28 za delovna razmerja uporablja izključno tedaj, ko je bilo pravno razmerje utemeljeno s pogodbo o zaposlitvi, sklenjeno po 16. decembru 2009, ali pa vsako poznejše soglasje pogodbenih strank, da se delovno razmerje, spremenjeno ali nespremenjeno, nadaljuje, povzroči, da se ta uredba uporablja?

2. Ali člen 9(3) Uredbe Rim I izključuje le neposredno uporabo prevladujočih obveznih določb tretje države, ki ni država, v kateri morajo biti ali so bile izpolnjene obveznosti, ki izhajajo iz pogodbe, ali tudi posredno upoštevanje v pravu države, katere pravo se uporablja za pogodbo?

3. Ali ima načelo lojalnega sodelovanja iz člena 4(3) PEU pravni pomen za odločitev nacionalnih sodišč, da se prevladujoče obvezne določbe druge države članice neposredno ali posredno uporabijo?“

Vprašanja za predhodno odločanje

Prvo vprašanje

25 S prvim vprašanjem predložitveno sodišče v bistvu sprašuje, ali je treba člen 28 Uredbe Rim I razlagati tako, da se določbe te uredbe uporabljajo izključno za delovna razmerja, vzpostavljena na podlagi pogodbe, sklenjene po 16. decembru 2009, ali tako, da se uporabljajo tudi za delovna razmerja, vzpostavljena najkasneje na ta datum in katerih stranke po tem datumu soglašajo, da se delovno razmerje, spremenjeno ali nespremenjeno, nadaljuje.

26 Poudariti je treba, da člen 28 Uredbe Rim I določa, da se ta uredba uporablja za pogodbe, sklenjene po 17. decembru 2009, pri čemer ne razlikuje med različnimi tipi pogodb, ki spadajo na stvarno področje uporabe navedene uredbe. Tako so delovna razmerja, ki jih konkretno zadeva navedeno vprašanje, prav tako zajeta s to določbo.

27 V obravnavani zadevi iz pojasnil predložitvenega sodišča izhaja, da je bila pogodba o zaposlitvi, ki je obravnavana v postopku v glavni stvari, najprej sklenjena leta 1996, torej pred začetkom uporabe Uredbe Rim I.

28 Dalje je treba poudariti, da v skladu z ustaljeno sodno prakso tako iz zahtev po enotni uporabi prava Unije kakor iz načela enakosti izhaja, da je treba izraze določbe prava Unije, ki se za opredelitev smisla in obsega ne sklicuje posebej na pravo držav članic, navadno razlagati avtonomno in enotno v celotni Uniji (glej v tem smislu sodbi z dne 17. julija 2008, Kozłowski, C-66/08, EU:C:2008:437, točka 42, in z dne 24. maja 2016, Dworzecki, C-108/16 PPU, EU:C:2016:346, točka 28).

29 Ker se člen 28 Uredbe Rim I v ničemer ne sklicuje na pravo držav članic, ga je treba razlagati avtonomno in enotno.

30 Tega sklepa ne omaje člen 10 Uredbe Rim I, na podlagi katerega se vprašanja glede obstoja in veljavnosti pogodbe ali njene določbe presoja po pravu, ki bi se uporabljalo po tej uredbi, če bi bila pogodba ali določba veljavna. Ta določba, ki ne zadeva časovnega področja uporabe Uredbe Rim I, je za odgovor na prvo zastavljeno vprašanje namreč brezpredmetna.

31 Iz člena 28 Uredbe Rim I izhaja, da se ta uredba uporablja le za pogodbena razmerja, nastala na podlagi soglasja volj pogodbenih strank, do katerega je prišlo po 17. decembru 2009.

32 Po teh ugotovitvah je treba za odgovor na prvo vprašanje ugotoviti, ali je zaradi spremembe pogodbe o zaposlitvi, sklenjene pred 17. decembrom 2009, ki je bila med strankama te pogodbe dogovorjena po tem datumu, mogoče šteti, da je bila med tema strankama sklenjena nova pogodba po tem datumu v smislu člena 28 Uredbe Rim I, tako da bi navedena pogodba spadala na časovno področje uporabe te uredbe.

33 V zvezi s tem je treba poudariti, da je zakonodajalec Unije za Uredbo Rim I izključil neposredno uporabo, s čimer bi bili na njeno področje uporabe vključeni prihodnji učinki pogodb, sklenjenih pred 17. decembrom 2009.

34 Namreč, medtem ko je predlog Komisije COM(2005) 650 final z dne 15. decembra 2005 o uredbi Evropskega parlamenta in Sveta o pravu, ki se uporablja za pogodbena obligacijska razmerja (Rim I), določal, da se na področje uporabe navedene uredbe vključi „pogodbena obligacijska razmerja, nastala po začetku [uporabe] Uredbe“, pa je bila napotitev na zadnjenavedena nadomeščena – v členu 28 Uredbe Rim I – z napotitvijo na „pogodbe“, sklenjene po 17. decembru 2009. Če bi napotitev – ki jo je predlagala Komisija – na pogodbena obligacijska razmerja, nastala po začetku uporabe te uredbe, poleg pogodb, sklenjenih po začetku te uporabe, zajemala tudi prihodnje učinke pogodb, sklenjenih

pred tem začetkom – in sicer obligacijska razmerja, nastala na podlagi zadnjenavedenih pogodb po navedenem začetku uporabe – pa to ne velja za besedilo člena 28 Uredbe Rim I, ki zadeva izključno pogodbe, sklenjene po 17. decembru 2009, datumu začetka uporabe te uredbe v skladu z njenim členom 29. Iz navedenega izhaja, da vsako soglasje pogodbenih strank, do katerega pride po 16. decembru 2009, zato da se predhodno sklenjena pogodba nadaljuje, nasprotno s stališčem predložitvenega sodišča ne more – ne da bi se s tem kršila jasno izražena volja zakonodajalca Unije – povzročiti, da se Uredba Rim I uporabi za to pogodbeno razmerje.

35 Ta izbira bi bila vprašljiva, če bi vsaka sprememba, tudi najmanjša, ki bi jo stranke po 17. decembru 2009 vnesle v pogodbo, najprej sklenjeno pred tem datumom, zadoščala za to, da bi se ta pogodba vključila na področje uporabe te uredbe.

36 Poleg tega bi bilo v nasprotju z načelom pravne varnosti in, natančneje, bi škodilo predvidljivosti izida pravde in gotovosti o tem, katero pravo se uporablja – kar je na podlagi uvodne izjave 6 Uredbe Rim I cilj te uredbe – če bi se štelo, da vsaka soglasna sprememba začetne pogodbe po 17. decembru 2009 povzroči, da ta pogodba spada na področje uporabe te uredbe, in tako navedeno pogodbo podredi drugim kolizijskim pravilom, kot so veljala v trenutku prvotne sklenitve te pogodbe.

37 Nasprotno pa ni izključeno – kot je poudarila Komisija v pisnem stališču – da bi pogodba, sklenjena pred 17. decembrom 2009, bila po tem datumu predmet tako velike – med pogodbenima strankama soglasno dogovorjene – spremembe, da bi ta ne bila zgolj posodobitev ali prilagoditev navedene pogodbe, ampak bi pomenila nastanek novega pravnega razmerja med tema pogodbenima strankama, tako da bi bilo treba šteti, da je bila začetna pogodba nadomeščena z novo pogodbo, sklenjeno po navedenem datumu v smislu člena 28 Uredbe Rim I.

38 Predložitveno sodišče mora ugotoviti, ali je v obravnavani zadevi v primeru pogodbe, sklenjene med G. Nikiforidisom in njegovim delodajalcem, po 17. decembru 2009 šlo za tako veliko – med pogodbenima strankama dogovorjeno – spremembo. Če to ni tako, Uredbe Rim I v postopku v glavni stvari ni mogoče uporabiti.

39 Glede na vse zgornje preudarke je treba na prvo vprašanje odgovoriti, da je treba člen 28 Uredbe Rim I razlagati tako, da pogodbeno delovno razmerje, nastalo pred 17. decembrom 2009, spada na področje uporabe te uredbe, le če je bilo to razmerje na podlagi soglasne volje pogodbenih strank, izražene po tem datumu, predmet tako velike spremembe, da je treba šteti, da je bila sklenjena nova pogodba o zaposlitvi po navedenem datumu, kar mora ugotoviti predložitveno sodišče.

Drugo in tretje vprašanje

40 Z drugim in tretjim vprašanjem, ki ju je treba obravnavati skupaj, predložitveno sodišče v bistvu sprašuje, prvič, ali je treba člen 9(3) Uredbe Rim I razlagati tako, da izključuje možnost, da sodišče, pred katerim poteka postopek, neposredno ali posredno in na podlagi nacionalnega prava, ki se uporablja za pogodbo, upošteva prevladujoče obvezne določbe, ki niso prevladujoče obvezne določbe države sodišča, pred katerim poteka postopek, ali države, v kateri morajo biti ali so bile izpolnjene obveznosti, ki izhajajo iz pogodbe, in drugič, katere morebitne zahteve izhajajo iz načela lojalnega sodelovanja iz člena 4(3) PEU glede upoštevanja – neposrednega ali posrednega – teh drugih prevladujočih obveznih določb od sodišča, pred katerim poteka postopek.

41 V skladu s členom 9(1) navedene uredbe so prevladujoče obvezne določbe določbe, katerih upoštevanje je po mnenju države bistvenega pomena za zaščito njenih javnih interesov, in sicer do take mere, da se te določbe uporabljajo za vse primere, ki spadajo na njihovo področje uporabe, ne glede na to, katero pravo se uporablja za pogodbo na podlagi te uredbe. Odstavek 2 tega člena določa, da določbe Uredbe Rim I ne nasprotujejo uporabi prevladujočih obveznih določb prava države sodišča, pred katerim poteka postopek. Odstavek 3 navedenega člena določa, da lahko sodišče, pred katerim poteka

postopek, prevladujočim obveznim določbam prava države, v kateri morajo biti ali so bile izpolnjene obveznosti, ki izhajajo iz pogodbe, prizna učinek, če te prevladujoče obvezne določbe izpolnitev pogodbe opredeljujejo kot nezakonito. Poleg tega je v tem odstavku 3 določeno, da sodišče, pred katerim poteka postopek, pred odločitvijo o učinkovanju teh zadnjenavedenih prevladujočih obveznih določb upošteva njihovo naravo in namen ter posledice njihove uporabe oziroma neuporabe.

42 Za določitev natančnega obsega člena 9 navedene uredbe je treba poudariti, da iz člena 3(1) in – glede, natančneje, pogodb o zaposlitvi – člena 8(1) te uredbe izhaja, da Uredba Rim I glede izbira prava, ki se uporablja, kot splošno načelo določa avtonomijo volje pogodbenih strank.

43 Člen 9 Uredbe Rim I odstopa od navedenega načela, da pogodbene stranke svobodno izberejo pravo, ki se uporabi. Namen tega odstopanja je – kot je navedeno v uvodni izjavi 37 te uredbe – da se v izjemnih okoliščinah sodišču, pred katerim poteka postopek, da možnost upoštevati preudarke javnega reda.

44 Ker je člen 9 navedene uredbe določba o odstopanju, ga je treba razlagati strogo (glej po analogiji sodbo z dne 17. oktobra, Unamar, C-184/12, EU:C:2013:663, točka 49).

45 Poleg tega iz pripravljalnega gradiva za isto uredbo izhaja, da je zakonodajalec Unije želel omejiti motnje v sistemu kolizij, ki nastanejo zaradi uporabe prevladujočih obveznih določb, ki niso prevladujoče obvezne določbe države sodišča, pred katerim poteka postopek. Medtem ko je predlog Komisije COM(2005) 650 final povzel možnost, ki jo je določila Rimska konvencija, da se prizna učinek prevladujočim obveznim določbam države, s katero je pogodba tesno povezana, pa je to možnost zakonodajalec Unije umaknil (glej osnutek poročila Evropskega parlamenta o Predlogu Uredbe Evropskega parlamenta in Sveta o uporabi prava v pogodbenih obligacijskih razmerjih (Rim I), 2005/0261(COD), str. 16).

46 Poleg tega bi lahko možnost, da se sodišču, pred katerim poteka postopek, dovoli uporabiti prevladujoče obvezne določbe pravnega reda držav članic, ki niso tiste, izrecno navedene v členu 9(2) in (3) Uredbe Rim I, ogrozila celostno uresničitev njenega splošnega cilja, ki je – kot je navedeno v uvodni izjavi 16 te uredbe – pravna varnost v evropskem pravosodnem prostoru.

47 Če bi se namreč dovolilo, da ima sodišče, pred katerim poteka postopek, takšno možnost, bi to povečalo število prevladujočih obveznih določb, ki se uporabijo, ter se s tem odstopilo od splošnega pravila iz člena 3(1) navedene uredbe in – natančneje, za pogodbe o zaposlitvi – člena 8(1) iste uredbe, kar bi posledično lahko vplivalo na predvidljivost materialnih pravil, ki se uporabijo za pogodbo.

48 Nazadnje, če bi se dovolilo, da ima sodišče, pred katerim poteka postopek, možnost, da na podlagi prava, ki se uporablja za pogodbo, uporabi prevladujoče obvezne določbe, ki niso tiste, navedene v členu 9 navedene uredbe, bi to lahko ogrozilo cilj, ki ga zasleduje člen 8 Uredbe Rim I, in sicer kolikor je mogoče zagotoviti spoštovanje določb o zaščiti delavca v skladu s pravom države, v kateri ta opravlja svoje poklicne dejavnosti (glej po analogiji sodbo z dne 15. marca 2011, Koelzsch, C-29/10, EU:C:2011:151, točka 42).

49 Iz navedenega izhaja, da je seznam – iz člena 9 Uredbe Rim I – prevladujočih obveznih določb, ki jim sodišče, pred katerim poteka postopek, lahko prizna učinek, izčrpen.

50 Zato je treba člen 9 Uredbe Rim I razlagati tako, da izključuje možnost, da bi sodišče, pred katerim poteka postopek, kot pravna pravila uporabilo prevladujoče obvezne določbe, ki niso prevladujoče obvezne določbe države sodišča, pred katerim poteka postopek, ali države, v kateri morajo biti ali so bile izpolnjene obveznosti, ki izhajajo iz pogodbe. Posledično – ker je po navedbah predložitvenega sodišča pogodba o zaposlitvi G. Nikiforidisa bila izpolnjena v Nemčiji in je predložitveno sodišče

nemško – navedeno predložitveno sodišče ne more v obravnavani zadevi neposredno ali posredno uporabiti grških prevladujočih obveznih določb, ki jih navaja v predlogu za sprejetje predhodne odločbe.

51 Nasprotno, člen 9 navedene uredbe ne nasprotuje temu, da se prevladujoče obvezne določbe, ki niso prevladujoče obvezne določbe države sodišča, pred katerim poteka postopek, ali države, v kateri morajo biti ali so bile izpolnjene obveznosti, ki izhajajo iz pogodbe, upoštevajo kot dejanske okoliščine, če to določa materialno pravilo prava, ki se na podlagi določb navedene uredbe uporablja za pogodbo.

52 Uredba Rim I namreč harmonizira kolizijska pravila glede pogodbenih obligacijskih razmerij, ne pa materialna pravila pogodbenega prava. Če ta zadnjenavedena določajo, da sodišče, pred katerim poteka postopek, kot dejansko okoliščino upošteva prevladujoče obvezne določbe pravnega reda države članice, ki ni država sodišča, pred katerim poteka postopek, ali država izpolnitve pogodbenih obveznosti, člen 9 Uredbe Rim I ne preprečuje tega, da bi predložitveno sodišče upoštevalo to dejansko okoliščino.

53 V teh okoliščinah mora predložitveno sodišče preveriti, ali je zakona št. 3833/2010 in 3845/2010 mogoče upoštevati v okviru presoje dejstev obravnavane zadeve, upoštevnih z vidika materialnega prava, ki se uporabi za pogodbo o zaposlitvi, obravnavano v postopku v glavni stvari.

54 Preučitev načela lojalnega sodelovanja iz člena 4(3) PEU ne omogoča drugačnega sklepa. To načelo namreč državi članici ne dovoljuje, da se izogne obveznostim, ki ji jih nalaga pravo Unije, in zato ne omogoča predložitvenemu sodišču, da prezre – zato da kot pravnim pravilom prizna učinek grškim prevladujočim obveznim določbam, obravnavanim v postopku v glavni stvari – da je seznam prevladujočih obveznih določb, naveden v členu 9 Uredbe Rim I, izčrpen (glej po analogiji sodbo z dne 23. januarja 2014, Manzi in Compagnia Naviera Orchestra, C-537/11, EU:C:2014:19, točka 40).

55 Glede na zgornje ugotovitve je treba na drugo in tretje vprašanje odgovoriti, da je treba člen 9(3) Uredbe Rim I razlagati tako, da izključuje možnost, da bi sodišče, pred katerim poteka postopek, kot pravna pravila uporabilo prevladujoče obvezne določbe, ki niso prevladujoče obvezne določbe države sodišča, pred katerim poteka postopek, ali države, v kateri morajo biti ali so bile izpolnjene obveznosti, ki izhajajo iz pogodbe, ne nasprotuje pa temu, da zadnjenavedeno sodišče takšne druge prevladujoče obvezne določbe upošteva kot dejanske okoliščine, če to določa nacionalno pravo, ki se na podlagi določb te uredbe uporablja za pogodbo. Na to razlago ne vpliva načelo lojalnega sodelovanja iz člena 4(3) PEU.

Stroški

56 Ker je ta postopek za stranki v postopku v glavni stvari ena od stopenj v postopku pred predložitvenim sodiščem, to odloči o stroških. Stroški, priglašeni za predložitev stališč Sodišču, ki niso stroški omenjenih strank, se ne povrnejo.

Iz teh razlogov je Sodišče (veliki senat) razsodilo:

1. **Člen 28 Uredbe (ES) št. 593/2008 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 17. junija 2008 o pravu, ki se uporablja za pogodbena obligacijska razmerja (Rim I), je treba razlagati tako, da pogodbeno delovno razmerje, nastalo pred 17. decembrom 2009, spada na področje uporabe te uredbe, le če je bilo to razmerje na podlagi soglasne volje pogodbenih strank, izražene po tem datumu, predmet tako velike spremembe, da je treba šteti, da je bila sklenjena nova pogodba o zaposlitvi po navedenem datumu, kar mora ugotoviti predložitveno sodišče.**

2. Člen 9(3) Uredbe št. 593/2008 je treba razlagati tako, da izključuje možnost, da bi sodišče, pred katerim poteka postopek, kot pravna pravila upoštevalo prevladujoče obvezne določbe, ki niso prevladujoče obvezne določbe države sodišča, pred katerim poteka postopek, ali države, v kateri morajo biti ali so bile izpolnjene obveznosti, ki izhajajo iz pogodbe, ne nasprotuje pa temu, da zadnjenavedeno sodišče takšne druge prevladujoče obvezne določbe upošteva kot dejanske okoliščine, če to določa nacionalno pravo, ki se na podlagi določb te uredbe uporablja za pogodbo. Na to razlago ne vpliva načelo lojalnega sodelovanja iz člena 4(3) PEU.

Podpisi